

אמנם ^{לדעת} ^{העור} ^{והשו"ע} ^{זהכרח} ^{ל"ל} כמוש"כ המג"א דצ"לית רק לכתחילה הוא פסול, דהא פסקו דגם כלולצ ושופר של עבודת כוכבים ממש ג"כ דיעבד ילא, וע"כ כדברי המג"א דצ"לית נמי פסול רק לכתחילה. ולכאורה גם דעת הר"ם יש להקשות סתירה זו דלגבי צ"לית פסק הר"ם דפסול ואלו זהל לולצ פסק הר"ם היה אחד מהן של עבודת כוכבים לא יעול לכתחילה ואם נעל ילא, אזל לפמשנ"ת ליכא כלל סתירה בדברי הר"ם דהא דפסק הר"ם זהל לולצ דאם נעל ילא הוא משום דמיירי צמשמשין או בתקריצת דליכא זהו פסול לגזרה ומש"כ אם נעל ילא, אזל זהל צ"לית דמיירי צמשחורה לזהמה דהוא ע"ז ממש שפיר פסול למזרה משום נעבד ומש"כ אפילו דיעבד פסול וכמו כלולצ של אשרה דפסיל הר"ם אפילו דיעבד וכמשנ"ת.

אלא ^{ל"ע} ^{לפ"ז} ^{הא} ^{דכתב} ^{הר"ם} ^{זהל} ^{זכורים} ^{פ"צ} ^{הע"ז}, אשרה שצטלה אין מציאין ממנה זכורים שהזכורים כקדשי מקדש הן, ע"כ. ומקורו מירושלמי זכורים פ"א ה"ב, ועיי"ש צירושלמי דמצואר שם דהא דצעינן להאי עטמא שהזכורים כקדשי מקדש הן היינו רק אם מלוות חיון כגזרה וליכא צמלוות פסול נעבד, אזל אי מלוות כגזרה הן אפילו הי אמרינן זכורים כקדשי הגזול הן ג"כ הדין הוא דאין מציאין ממנה זכורים יעו"ש. וא"כ לפמשנ"ת כאן דהר"ם פסק דמלוות כגזרה הן למה ליה למימר עטמא דאין מציאין ממנה זכורים, שהזכורים כקדשי מקדש הן, דאפילו אי זכורים כקדשי הגזול הן ג"כ הדין הוא דאין מציאין ממנה זכורים, ויש לישב, ועי' צ"כ מרכבת המשנה מש"כ צ"כ.

סימן סז

הערות בדין נעבד לגבוה ולמצוה *

(א) כתב הר"ם צפ"ד מהל' אסור"מ ה"י, ^{אוצר החכמה} הנעבד צין שעבד שלו צין של חצירו וכו' ה"ז אסור, ובראצ"ד פליג וס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא ע"י מעשה, ועיין בכס"מ שכתב דהר"ם סובר דה"מ להדיוע אזל לגזרה נאסר אף בלא מעשה. וציאור דעת הר"ם נראה משום דס"ל דהדין נעבד דאסור לגזרה אינו משום חלות שם עבודה זרה שחל על הנעבד, אלא הוא משום דנעבדה צו עצירה וכמו נרצע ונוגח, ועל כן לא שייך צזה דינא דאין אדם אדש"ש, כיון דלא לריך לחול שם ע"ז על הכפלא, דמה דאמרינן דאין אדם אדש"ש הוא רק לענין דע"י מעשה עבודה

של חצירו אין חל שם ע"ז על הכפלא, אזל לענין איסור לגזרה שהוא משום דנעבדה צו עצירה לא שנה צין ידידה לשל חצירו. (וכן כתב מרן הגרי"ז ז"ל צפ"ה מהל' עכו"ם וכיוצא בזה לדעתו). ומקור דברי הר"ם הוא מירושלמי פ"ז דכלאים, אית תנויי תני צין של צין של חצירו אסור, ואית תנויי תני של אסור ושל חצירו מותר, הוון צעיי מימר מ"ד צין של וצין של חצירו אסור ר"מ ור"י, מ"ד של אסור ושל חצירו מותר ר"י ור"ש, ר"י צשם ר"ל דברי הבבלי היא כמה דתימר תמן דבר שיש צו רוח חיים אע"פ שאינו נאסר להדיוע נאסר לגזרה, ודכוותה דבר שאינו שלך אע"פ שאינו נאסר להדיוע נאסר לגזרה, ע"כ. וציאור דברי הירושלמי דס"ל דצ"ח לא חל עליהם שם ע"ז

* מרשימות.

וקדחזינו דלא נאסרים להדיוע ומוכה דנעצד
דאסור לגצוה אינו משום שם ע"ז שחל עליו
אלא משום דנעצדה צו עצירה ועל כן גם של
חצירו אסור, ועיין חולין דף מ' ע"א ברש"י
ותוס', ועיין בחידושי מרן רמ"ז הלוי ז"ל.

והנה שם זה"ל כתב הר"ם, המשתחווה להר
אע"פ שהוא מותר בהנאה הרי חצויו
אסורין למזבח, וכן המשתחווה למעין הנוצב
צא"ל הרי מימיו פסולין לנסך, ע"כ. והנה
מה שדייק הר"ם וכתב המשתחווה למעין
הנוצב צא"ל הוא משום דאיתמר בגמ' ע"ז דף
מ"ז ע"א, צעי רצה המשתחווה נמטין מימיו
מהו לנסכים וכו' והכי קמצעיה ליה למטין
דקמיה דסגיד וקמאי קמאי אזדו אי דילמא
לדכרונא דמיה קסגיד. ופרש"י מטין אינו נאסר
להדיוע דמחוצר הוא, ופריך ימי מיתסרי והא
אמר ר' יוחנן משום ר"ש צן יהאדק מים של
רצים אינן נאסרין, ומתקן לא לריכא דקא נצעי
מארעא, ע"כ. ועיין בכס"מ שהביא דברי החוס'
שם. והנה לכאורה הא דמים של רצים אינם
נאסרים הוא משום דאין אדם אוסר דשא"ב,
וכן משמע דריעצ"א לקמן דף נ"ט ע"א שכתב
דצטפחינהו לגלא על דעת ע"ז נאסר אפילי
דרצים והיינו משום דאדם אוסר דשא"ב ע"י
מעשה, וכן הוא להדיא דריעצ"א דף נ"ג דהוא
משום דאין אדם אדשא"ב יעו"ש שכתב
דהחידוש צהא דרצים הוא דאפילו צהפקר אף
דגם לו יש זכות מ"מ לא דמיה לבושפות, וכן
הוא להדיא בנקודת הכסף כ"י קמ"ה שכתב
צסופו שם דעממא משום דאין אדם אדשא"ב.
(ועיין צב"ת עונג יו"ט ס' פ"צ שכתב צב"ר
של עולי רגלים דביתפין היו, כמציאר צבילה
ל"ט ע"צ, דאוסר צזה כמו צחית ליה ביהפית.
ועי"ש שכתב צדצר שמסרי לציצר אדם אוסר
חלקו ודימה זה לציר של עולי רגלים דחציצ
שותפין). וא"כ הא דפריך בגמ' יהא מים של

רצים אינם נאסרין וכשרים לנסכים הוא משום
דהצבלי אזיל לביעתו דכ"ל דגם צדין איסור
נעצד לגצוה אין אדם אדשא"ש וכדאיתא להדיא
צדף נ"ד ע"א. חולס לפי מה דפסק הר"ם
כחית תנווי תני צירושלמי דנעצד לגצוה אסור
גם צהשתחווה לצהמת חצירו א"כ גם מים של
רצים נאסרין לגצוה, וא"כ קשה הא דכתב
הר"ם המשתחווה למעין הנוצב צא"ל
מימיו פסולין לנסכים, והא לפי שיטתו לכאורה
גם מעין הנוצב לרצים או צא"ל של חצירו
נאסר לנסכים וכמו צמשתחווה לצהמת חצירו
דפסק הר"ם דנאסר לגצוה, וכצר עמד בקושיא
זי צספר אור שמח. ועיין מאירי דף מ"ז שכתב
דמים של רצים אינם נאסרים לגצוה אף
דצצע"ה אדם אוסר גם דצר שאינו שלו לגצוה,
צז מיהא מועיל שהמים הולכים ויגרים שלא
להאסר אלו הצאים אפילו לגצוה, ול"ע צכוונתו.
ועיין צא"ו"ש שכתב ליש צד"ל דדוקא צצע"ה
פסק הר"ם להחמיר כהך צרייתא דירושלמי
דאסור צשל חצירו, אצל צמחוצר דמיתסר לגצוה
סוצר טעם הצבלי צדף מ"ו ע"צ דיליף קי"ח
מאתנן שמוחר צתלש להדיוע וכו' אסור צמחוצר
לגצוה נעצד וכו', לא כש"כ. וא"כ דיו כמו אתנן
שאינו צשל חצירו, שהרי אינו יכול ליתן דצר
שאינו שלו, ה"ל מחוצר של חצירו אינו נאסר
לגצוה משום נעצד וה"ל דשל רצים אינו אסור,
אצל צתלשינהו גלא ודאי דאסור אף של חצירו
ישל רצים אף הכי כצר אזלי, עי"ש מש"כ צזה.

והנה עיין צא"ו"ש הל' ע"ז פ"ח הל"צ שכתב
צהא דהקשו צתוס' על הא דצעי רמי
צר חמא צדף מ"ו ע"צ המשתחווה לקמת חטים
מהו למנחות, יש שינוי צנעצד או אין שינוי
צנעצד. והקשו צתוס' צד"ה יש דכין דאיסור
נעצד צמחוצר הא ילפינן צק"ו מאתנן א"כ דיו
לצא מן הדין להיות כדון יצאתנן הא קי"ל דכן
ולא שנוייהו. וכתב הרמב"ן דרצ"ה ידע דמחוצר

אסור משום נעצד לאו מק"ו, ותמכו דלעיו
 מצט"ל לרצ"ח גופיה אם יש נעצד צמחוצר ולא
 פשיט. וכתב ע"ז צאו"ש דהך צעיה שניה חזלא
 למ"ד לעיל דף מ"ו ע"א דשרי חצני הר שנדלדלו
 ולדידיה מה דצט"ח ומחוצר מותרים להדיוט
 מחד טעמא הוא לפי שאין בהם תפיסת יד אדם
 כמחוצר בגמ' שם, ולכן ילפינן מחוצר מצט"ח
 דכמו דצט"ח אסורים לגזרה אע"ג דאין בהן
 תפיסת יד אדם ולא נאסרו להדיוט, כמו כן
 מחוצר דמאי שנא. אבל חידך צעיה קמא חזלא
 למ"ד דאצני הר שנדלדלו אסורין לדידיה מה
 דנעצד דצט"ח ומחוצר אינם אסורים להדיוט
 הוא מטעמים חלוקים, זה לפי שהוא מחוצר
 וזה לפי שהוא צט"ח, וכיון שמחוצר הוא ענין
 בפני עצמו שגורם היתר על כן מצט"ל אם יש
 נעצד צמחוצר כמו צצט"ח או לא, עכ"ד. ולפי"ז
 להלכה דקיי"ל דאצני הר שנדלדלו מותרין וכמו
 שפסק הר"ם (ועי' צש"ך קמ"ה סק"א) ח"כ
 הא דיש נעצד צמחוצר לאו מאתן גמרינן לה
 אלא דהוי כמו נעצד דצט"ח ממש, דחד דינא
 הוא לענין ע"ז דכל שאין בו תפיסת יד אדם
 מותר להדיוט ואסור לגזיה, וא"כ הדרה קושיין
 לדוכתא אהא דכתב הר"ם המשתחזה למטיין
 הנוצט צארזו פסול לנככים דמשמע דמים של
 רצים אינם נאסרין אפילו לגזיה, ואמאי הא
 דעת הר"ם היא דנעצד צין צשלו צין צשל חצירו
 אסור לגזיה, דהשתא ליכא למימר כתירוצו צאו"ש
 כיון דלהלכה הא לא צעיון למילף מאתנן. חולם
 בתוס' והראשונים לא משמע כן אלא משמע
 דצעיה דרצ"ח אי יש נעצד צמחוצר אחי לכו"ע
 ואפילו למ"ד דאצני הר שנדלדלו מותרין וגם
 לדידיה לריק לילפותא דאתנן, וממילא י"ל דעת
 הר"ם כמש"כ צאו"ש דצמחוצר אין אדם אסור
 דבר שאינו שלו אפילו לדין נעצד לגזיה. אבל

טלם סצרת האו"ש אינה מחוורת כ"כ דהא עיקר
 סצרת הר"ם היא דלגצי איסור נעצד לגזיה לא
 שייך כלל אין אדם אדש"א"ש, ומשום דלדין נעצד
 לא לריק כלל חלות שם ע"ז על החפלא, וא"כ
 ה"נ צמחוצר*.

(3) בהא דקיי"ל דאין אדם אדש"א"ש כתבו
 התוס' ביצמות דף פ"ג ע"ב צד"ה
 אין וז"ל, וא"ת ומאי שנא מנותן נבלה או חלץ
 בתצטיל של חצירו שנאסר, ואר"י דצדצר התלוי
 צמחשצה הוא דאמר הכי, כגון משתחיה לצחמת
 חצירו דספ"צ דחולין דאפילו עשה זה מעשה
 כגון ששחט אכיל למ"ד דלא אסרה, ואיסור
 כלאים נמי תלוי צמחשצה כדאמר צמוסכ' כלאים
 גצי הרואה ירק כשאגיע חלקטנו אפילו הוסיף
 מאתים מותר לכשאחזור חלקטנו אסור, ע"כ.
 וצ"ש פ"ז דכלא"ס הציא דיש מחלקין צין איסור
 התלוי צמחשצה לשאר איסורין, דכלאים תלויין
 צניחיתא דצעלים וכו' והיינו טעמא גצי ע"ז וכו'
 שתלוי צמחשצתו שמשצתו לע"ז. והר"ש חלק
 עליהם וכתב דלא יתכן דהרי העושה מלאכה
 צמי חטאת וצפרת העאת דפטור מדיני אדם
 וכו' אלמא אסור אע"ג דתלוי צמחשצה, כדאשכחן
 צפ' אלו מציאות הכניסה לרצקה ודעה כשרה,
 אלא כל הני היינו טעמא, גצי ע"ז לאו שמייה
 תקרובת ע"ז כיון שאינו שלו, וגצי פרה חלה
 הכתוב צניחיתא דעושה מלאכה וכו' וגצי כלאים
 היינו טעמא דכתיב לא תזרע מה זורע דניח"ל
 והא אין אדם נהנה ולא ניח"ל של אחרים, ח"נ
 שאני הכא דכתיב כרמך, וטעמא דתיק מרצה
 צירושלמי מקרא דאמרינן לא תזרע כרמך אין לי
 אלא כרמך כרם אחר מנין ת"ל כלאים, עכ"ל
 הר"ש. ומתצאר מדצרי הר"ש דלשיטת התוס'
 והוא שיטת ה"ש מחלקין צין איסור התלוי
 צמחשצה לשאר איסורין. אין הטעם השום דלא

המציאות אף בשל חבירו ולא בעינן כלל חלות ע"ז
 בחפצא צריך להיות הדין דאף בשל חבירו נאסר
 מחובר לגבוה.

(*) א"ה. ולזה לא מהני הא דילפינן מאתנן, דהא
 דבאתנן אינו בשל חבירו הוא משום דלא משכח"ל
 כלל הה"כ תימצי דאתנן, אבל הכא בנעבד דהיה

לא הוי אלא בעבודתו, והעבודה אחרתו, חילי
ל"ש בזה אין אדם אדש"ש. ועיי' בחי' רש"י
הכנה למרן ז"ל בסוף נזיקין מה שיבצ בזה
קושית הר"ש על ה"מ מעשה מלאכה צפרה.
אבל בע"כ הא ש"ס דילן סבר דגם לענין נעצד
אין אדם אדש"ש ואולי משים דאינו יכול
לאשוויי שם נעצד.

והנה בע"ז דף נ"ג ע"ב פריך הגמ' על הא
דכתיב ואשריהם תשרפון צאש מכדי
ירושא היא להם מאציתיהם ואין אדם אוסר
דבר שאינו שלו, והקשו הראשונים ודילמא עביד
זהו מעשה, ועיין בריעצ"א שהציא דעת הראב"ד
דאפילי למ"ד אדם אוסר דש"ש ע"י מעשה,
הנ"מ דבר של יחיד אבל דבר של רבים אינו
נאסר עיי"ש. וי"ל בדעת הראב"ד דהא דמהני
לאסור דבר ש"ש ע"י מעשה, היינו משום דע"י
מעשה חל על החפץ שם תקרובת יע"ז, וזה הוא
דוקא בדבר של יחיד דהא דאינו אוסר צלי מעשה
היינו טעמא רק משום דלאו כל כמיניה לאשוויי
עלה שם תקרובת וע"ז, וכדברי הר"ש, ולכן ע"י
מעשה נאסר דכיון דנעשה מעשה בגופו חל עליו
ממילא שם תקרובת וע"ז, אבל בדבר של רבים
הא דאינו אוסר דש"ש היינו נמי משום דבדבר
התלוי במחשבה לא מצי לאסור דבר של רבים,
וכמו לשיטת ה"מ דכל תלוי האיסור במחשבה
אינו יכול לאסור דבר של חצירו, כמו כן ס"ל
לראב"ד בדבר של רבים, ולהכי צהאי דינא גם
מעשה לא מהני. (ובאמת דל"ע ביסוד הדבר
של רבים שאנו ומהיכן ילפינן זאת, ועיי' בריעצ"א
שהקשה על הראב"ד דא"כ לא הו"ל למימר צהאי
לשנא דאין אדם אוסר דבר ש"ש אלא הכי
הו"ל למימר דבר של רבים אינו נאסר. ולכאירה
היה ל"ל בגדר הדבר דש"ל רבים לא מהני
המעשה אבל מ"מ זהו הא דאינו דעלמא דאינו
אוסר דבר ש"ש וכמו בדבר של יחיד, ולפי
מש"כ הרי תרי דיני נינהו).

חל שם תקרובת יע"ז בשל חצירו, אלא כלל
הוא דכל דהאיסור תלוי במחשבה אין אדם
איסר דבר שאינו שלו.

ולפי"ז י"ל דבזה תלוי מכלוקת התנאים
צירושלמי אי אדם אוסר דבר ש"ש
צאיסור נעצד לגבוה, וכן צש"ס דילן הא מוכח
דגם לענין דין נעצד לגבוה אין אדם אדש"ש,
דש"ס דילן סבר בעטמא דאין אדם אדש"ש
דהוא לאו משים דנא חל שם תקרובת ע"ז על
שנ חצירו, אלא דכלנא הוא דכל דהאיסור תלוי
במחשבתו אין אדם אוסר דש"ש, ועל כן גם
איסור נעצד לגבוה לא חל בשל חצירו כיון דהלי
במחשבתו. אולם אית תנויי דתני צירושלמי דדין
נעצד לגבוה הוא גם בשל חצירו היינו טעמא
משים דס"ל דהא דאין אדם אוסר דש"ש הוא
משום דלא חל שם ע"ז על של חצירו, וענ כן
לענין איסור נעצד לגבוה דלא לריך שיחול שם
ע"ז על החפץ, אלא דמעשה העבודה אוסרו
לגבוה וכמש"ת לעיל, ממילא דכל כה"ג חל
איסור גם בשל חצירו.

אמנם יש להעיר בזה, דאפילו לשיטת התוס'
דכללל הוא דכל שהאיסור צא ע"י
מחשבתו אין אדם אוסר דבר ש"ש, מ"מ לענין
דין נעצד לגבוה י"ל דאעפ"י שהאיסור צא ע"י
מחשבתו אדם אוסר דש"ש דרק היבא דהמחשבה
על חפצו של חצירו היא הגורמת האיסור, כל
כה"ג אינו יכול במחשבתו לגרום איסור על של
חצירו, וכמו בכלאים דמאי דניחא ליה שיהו
מעורבין בכלאים זהו הגורם את האיסור, וכן
בע"ז להדיוט, דמחשבתו לעשותו אלוה היא
דאוסרתו, ואפילו להני דסברי דגם מאהבה
ומיראה חייב מ"מ ע"י מחשבתו ורצונו להשתחוות
לו הוא דחל שם חליל על הדבר, וכל כה"ג אין
אדם אוסר דש"ש, אבל צדין נעצד לגבוה דאין
האיסור לגבוה משום מחשבתו על החפץ הנעצד,
אלא דעלם מעשה העבודה אחרתו, ומחשבתו

(ג) בתמורה דף כ"ח ע"ב צרש"י ד"ה ת"ל
מן הצקר ולא כל הצקר להוליא
את הנעצד כתב רש"י דאסור לגצוע וכיון דאסור
לגצוע ליפויין אסור אף להדיוט דקרינא ציה לא
תחמוד וגו', ע"כ. לכאורה משמע דס"ל לרש"י
דנעצד דאסור לגצוע היינו משום דחל עלה שם
ע"ז ודלא כדברי מרן הרי"ז ז"ל, וזהו שכתב
דכיון דנעצד אסור לגצוע לפויין אסור אף
להדיוט משום דהוי נפוי ע"ז, אבל קשה דהא
דעת רש"י בחולין דף מ' ע"א וצ"ז דף מ"ה
ע"א דמחוצר לא מקרי אלוה ומשום הקרובת
הר אינה נאסרת, וצ"ז דף מ"ז ע"ב הא מסקינן
דיש איסור נעצד לגצוע במחוצר, והרי מוכח
דמה דנעצד אסור לגצוע אינו משום דחל שם
ע"ז על הנעצד, דהא גם במחוצר דלא חל עלה
שם ע"ז כלל מ"מ אסור לגצוע דיש נעצד
במחוצר, ונ"ע.

(ד) יש להקשות לשיטת רש"י ותוס' חולין דף
מ' ע"א דחלוק דין מחוצר מדין צע"ה,
דמחוצר לא מקרי אלוה ומשום הקרובת הרי
מותרת, משא"כ בצע"ה מקרו אלוה ותקרוצתם
אסורה ורק דלא מיתסרי צאיסור הנאה דע"ז.
א"כ קשה מהא דע"ז דף מ"ז ע"א גבי אצני הרי
שנדלדלו דילפינן מהלך השוכ במחוצר וצע"ה
דאין צהם תפיסת יד אדם ומותרין, וה"נ אצנים
שנדלדלו אף דהוו תלושין, כיון שאין צהם תפיסת
יד אדם הרי הם מותרים, הרי חזין דמה
דמחוצר וצע"ה אינם נאסרין הוא מדין אחד,
וקשה מה שחילק רש"י ציניכס, ונ"ע.

(ה) בע"ז דף מ"ה ע"א חנן שלש אשרות הן
חילן שנטעו מתחילה לשם עכו"ם
ה"ז אסורה וכו' העמיד תחתיו עכו"ם יגעלה
ה"ז מותרת. (והר"ן גירס יגעלה) וכתב הר"ן
דכי צעינן צעלה ה"מ היכא שנטעו מתחילה כדי
להעמיד עכו"ם תחתיו הא לא"כ אפילו צעלה
ציעל עצודת כוכבים, האילן מותר דמחוצר הוא
ולא עדיף טפי מעכו"ם עלמה דקיי"ל דחילן

שנטעו ולצסוף עצדו מותר, וכ"כ הריעצ"א. אבל
הר"ם צפ"ח ה"ד מעכו"ם כתב צסחם חילן
שמעמידין תחתיו עכו"ם כל זמן שהיא תחתיו
אסור צהנאה ולא הזכיר דהיינו דוקא כשנטעו
מתחילה לשם כך, וע"י צכס"מ שעמד צזה ועיי"ש
מש"כ צזה. והנה לשיטת רש"י דמחוצר לא חיל
עליו שם אלוה ולפיכך אינו נאסר י"ל דאעפ"י
דקיי"ל דחילן שנטעו ולצסוף עצדו מותר היינו
משום דכיון שהוא מחוצר לא חיל עליו שם ע"ז,
אבל צהעמיד ע"ז תחתיו דמה שהוא נאסר הוא
מדין משמשין, שפיר נאסר אף שלא נעשו מתחלה
לכך דשם משמשין חיל עליה אף במחוצר. ואע"ג
דלענין צע"ה דהוו תקרוצת הא נמי אינו נאסר
אם לא עשה מעשה צגופו ע"י צגמ' חולין דף מ'
ומאי שנא משמשין מתקרוצת, מ"מ לשיטת רש"י
א"ש וכמשנ"ה דפסק דאצני הרי שנדלדלו אסורין
ונמלא דמחוצר וצע"ה הוו שני דינין ואין להשוות
ציניכו, אבל לשיטת הר"ם דפסק דאצני הרי
שנדלדלו מותרין ונמלא דצע"ה ומחוצר דין אחד
הוא וכמשנ"ה, א"כ ראייה מחולין דשם תקרוצת
נמי אינו חל וא"כ הכי נמי משמשין, ודו"ק.

(ו) וצ"ע"ק צהא דחיתא בחולין דף מ' ע"א
דצע"ה שעשה מעשה צגופן נאסרים,
[ע"ש צרש"י ד"ה היתה] דצשלמא אם העעם
דצע"ה אינם נאסרין הוא משום דלא חל עליהו
שם אלוה, י"ל דע"י מעשה צגופו חל עליו שם
אלוה, אבל לשיטת רש"י דצע"ה מקרי אלוהות
צע"כ דמה שאינם נאסרים הוא משום דצע"ה
הופקעו מלהאסר צאיסור ע"ז, א"כ קשה דמה
נפק"מ צמה שעשה מעשה צגופו, ונ"ע. ולשיטת
רש"י דתקרוצת דהר אינה נאסרת משום דעל הרי
לא חל שם אלוה, ולהכי לא חשיב נמי תקרוצת,
לנ"ע קצת דאם נפרש דכיון שא"א אוסר דשא"ש
אינו יכול להחיל שם אלוה על שם של חצירו*,

(* א"ה. ע' רש"י בע"ז דף מ"ד ע"א בד"ה ואין
אדם.

חצירו דמעולם לא היה עליו שם ע"ז כשר

דלענין איסור נעצד לגבזה לא שייך דין ציעול,
 דציעול לא שייך אלא לענין דצטל מינה שם ע"ז,
 ועל כן להדיוט דמיתסר משום שם ע"ז שחל
 עלה מותר ע"י ציעול, אולם נעצד לגבזה דאסור
 משום דנעצדה צו עצירה לא שייך כלל דין
 ציעול לזה, וגם אחרי דצטל מינה שם ע"ז
 מ"מ אסור משום נעצד. (וכבר הצאנו דכן הוא
 צירושלמי פ"א דצבורים דאשרה שצטלה אין
 מצואין ממנה גזירין למערכה, וכן אין מציאין
 ממנה צבורים דקדשי מקדש הן, ופסק כן
 הר"ם בהל' אסור"מ ובהל' צבורים). אולם
 הצאנו דצרי הריעצ"א צע"ז צמח דוכתי שם
 שכתב דלגבזה לא מהני ציעול משום דמאיסי
 לגבזה ויש דחוי לגבזה, ומשמע דהטעם דכיון
 דכבר היה על זה שם ע"ז אף דעכשיו פקע
 מינה שם ע"ז, מ"מ כבר מאיסי לגבזה, וזה
 דלא כמש"כ הר"ם.

והנה קיימא לן דיש שינוי לנעצד, וכדפסק
 הר"ם בהל' אסור"מ פ"ג הי"ד,
 המשתחוו לקמה חטיה מותרין למנחות שהרי
 נשתנו, ע"כ. וכן פסק הר"ם בהל' ליציא
 דהמשתחוו לפשתן נעוץ כשר לליציא משום
 שינוי, אולם לאיסור ע"ז להדיוט לא מהני ליה
 שינוי וכמש"כ רש"י מ"ו ע"ב ד"ה המשתחוו,
 וגמלא דנעצד לגבזה מותר צשינוי ולא מהני
 ליה ציעול, משא"כ באיסור ע"ז דמותר צציעול
 ולא מהני ליה שינוי. ולפי"ז נמלא דאם צטל
 ע"ז ואח"כ נשתחוו הרי היא מותרת גם לגבזה
 דהא איסורא להדיוט פקע ע"י הציעול ושינוי
 דאח"כ מתיר גם לגבזה. אולם יש לחקור מהו
 צאם נשתנה לפני ציעול ואחר השינוי צעלו אם
 מותר לגבזה, דציעידנא דנשתנה אכתי היה על
 זה שם ע"ז והוי אסור להדיוט וממילא אסור
 גם לגבזה ואח"כ שצטל חו לא היה שינוי. ונראה
 דלפימ"ש"כ לפי דעת הר"ם דהא דלא מהני
 ציעול לגבזה היינו משום דלדין נעצד לא שייך
 כלל ציעול, א"כ כשנשתנה לפני ציעול כבר

פקע מיניה שם נעצד לגבזה, ולא הוי מיתסר
 לגבזה אלא משום משקה ישראל וכיון שנצטל
 והותר לישראל מותר גם לגבזה. אולם לפימ"ש"כ
 הריעצ"א דהטעם דלא מהני ציעול לגבזה משום
 דמאיסי ויש דחוי לגבזה, א"כ ה"י כיון דאחרי
 השינוי אכתי הוי עלה שם ע"ז להדיוט, ממ לא
 הוי ציה גם שם ע"ז לענין גבזה ואח"כ
 כשנצטל חו לא מהני לגבזה דהא מאיסי ויש
 דחוי לגבזה.

ועיין בא"ח סי' תרמ"ט סעיף ד' שכתב,
 גנות הצעירים וכיוצא בהם מצתי
 שמייהם מותר ליעול משם לולב או שאר מינים
 למאכל, ובהגהת הרמ"א, ואפילו האילן נעוץ
 לפני עצודת כוכבים כל זמן שאין עוצדין האילן.
 וכתב שם בע"ז, נ"ל דאף אם עוצדין לאילן
 אין פסול אלא צאותן פירות שיטן צאותו שעה
 שעוצדין אותו. אבל מה שגדל אח"כ לא גרע
 מפשתן הנעוץ שעוצדין אותו לענין ליציא וכו',
 שודאי אין לך שינוי גדול מזה, ע"כ. והאחרונים
 הקשו על דברי בע"ז דהא קיי"ל דתוספתו
 אסורה גם להדיוט, וכמו שפסק המחבר ציו"ד
 סי' קמ"ה, ועי' צפרמ"ג שכתב דמייירי צשקלץ
 העכו"ם דהו"ל ציעול, ורק דאכתי מאוס לגבזה,
 וע"ז הוא דכתב בע"ז דמותר משום שינוי.
 והנה התם הא השינוי היה צעוד שהיה על זה
 שם ע"ז, ורק אח"כ צשעת קליפה נצטל,
 ואפ"ה כשר לענין מאכל, ומוכח כמש"כ דהא
 דלא מהני ציעול היינו משום דלא שייך לענין
 דין נעצד ציעול ומש"ה אפילו אם השינוי היה
 צעוד שהיה עליו שם ע"ז, מ"מ כשצטלו אח"כ
 כשר לגבזה.

ומ"מ צענין דמייירי הפרמ"ג לענין מאכל דלא
 יעול לכתחילה משום דמאיסי, אכתי יש
 להעיר, דהא אפילו צמשמשי ע"ז דלית צבו דין
 נעצד וכמש"כ רש"י צע"ז דף נ"ד ע"א
 דמשמשין צצע"ח כשרין גם לגבזה, וכמשנ"ת,
 מ"מ אמרו חכמים דלכתחילה לא יעול, וצע"כ

(וצע"כ מיירי צמה שגדל אח"כ דבלח"ה לא תלי מידי צרבון וריצ"י) ועיי"ש בתוס' שכתבו דהוי מלי למיצעי גם אליצא דריצ"י צעק"ר האילן, וכמציאר להדיא דס"ל דסוגין מיירי לענין תוספת האילן וכמ"ד דתוספת האילן פליגי, יכרי להדיא דאי מאיס למליה גם מה שגדל אח"כ מאוס למלוא, וזוהי סתירה מפורשת לדברי הע"ז. יכן משמע מהא דאמרין ציריכלמי פ"א דצבורים, דאשרה שצטלה אין מציאין ממנה צבורים, דנקדשי המקדש הם יכן פסק הר"ם צפ"צ מהל' צבורים הע"ז, ומשמע מסתמא דגם מהפ רית שגדלו אח"כ אין מציאין צבורים. וזה דלא כמ"ש הע"ז דאין לך שניי גדול מזה, דהא צשינוי מותר אף לגבול. וכן כתב שם הרדצ"ז דאע"ג שחנטי הפירית אחר שנתצטלה אין מציאין ממנה צבורים משום דמאיה, ואמרין לענין קרבן מן האין להוציא את הנעבד, ויכרי להדיא דלא חשיב כשינוי, ודלא כמ"ש הע"ז.

קושיא על שיטת הר"ם מסוגיא דתמורה כ"ט ע"א, ובידיו ביטול לענין איסור נעבד לגבול

(ע) תנן צמתי צרפ"ו דתמורה דנעבד אסור לגבול, וצגמ' כ"ט ע"א איתא, מנה"מ אר"פ דאמר קרא ממשקה ישראל מן המיתר לישראל, יאי ס"ד אסורי להדיוט למי לי קרא למעטינהו מגבול. והקשו מסוגיא זי על שיטת הר"ם דהמשתחוו לבהמת חצירו אסור לגבול ולא אמרין בזה דאין אלא דאש"ש, דלדבריו מאי ראייה דנעבד דצ"ח שרי להדיוט, דאפילו נימא דנעבד דצ"ח אסור להדיוט וממילא דאסור לגבול משום דלא הוי משקה ישראל, עדיין צעין לקרא דמן הצקר לאסור נעבד לגבול, שהרי צאיסור נעבד לגבול דילפינן מהאי קרא אדם אוסר גם בהמת חצירו, משא"כ אם מה דנעבד אסור לגבול הוא משום משקה ישראל הוה הדין דהמשתחוו לבהמת חצירו אותה

משום דמ"מ כל שהיה על זה שם ע"ז הוא מאיס, ואעפ"י שנתצטל מ"מ מאוס הוא לענין מלוא, וא"כ לבאורה כל דהשינוי היה בעוד שהיה ענין שם ע"ז, לא מהני השינוי והצטול דלאח"כ. ול"ל דמה שהיה מאוס גם אחר הצטול אינו משום חלות שם ע"ז ומשמשי ע"ז שהיה צו קודם הצטול, אלא דהא דנעשה צו עצירה דע"ז ואפילו צמשמשי ע"ז, זהו דמשוי ליה מאוס למלוא ואפילו לאחר ציעיג (וכמ"ש צפסול נעבד) ועל כן מהני שפיר שינוי ואפילו קודם הצטול. והא דקודם הצטול לא יעול אף דנשתנה, ל"ל דגם חלות שם ע"ז משוי ליה מאיס, אצל לאחר הצטול דפסק מיניה שם ע"ז הא דמאיה הוה רק משום דנעשה צו עצירה, וזה דחוק וע"י צזה. והא דמיכרח דגם נאחר השינוי כל היכא דאכתי שם ע"ז עלה ואסור מחמת שם ע"ז מאוס למלוא, הוא מנה"מ דע"ז דף מ"ז ע"א דכל היכא דלהדיע נמי אסור לא תיצעי לך וכו' עיי"ש היטב כל הסיגיא, ינשיעת ר"ת צתים סוכה דף ל"ב אמרין בזה גם בתותי מיכתת שיעיריה. (ועיין רצ"א יצמות פרק מלות חלילה דף ק"ג, דהא דלכתחילה לא תחליץ הוא או משום דמאוס, אי נשים איסוריה גזירה דלא אחי למישרי ליהגית, עיי"ש). ועיין לעיל מש"כ צזה.

ובעיקר דברי הע"ז דמה שגדל אח"כ כבר למלוא מדין שינוי, יש לעיין בזה מהא דע"ז דף מ"ז ע"א צהא דצעי ר"ל המשתחוו לדקל לולצי מהו למלוא וכו' כי תיצעי לך צאילן שנטעי ינצסוק עצדו, ואליצא דרצי ייסי צר יכודה לא תיצעי לך דאפילו להדיוט נמי אסור, כי תיצעי לך אליצא דרבנן, לענין מלוא מאי מי מאיס כלפי גבול או לא. והנה אי בתוספת האילן פליגי ועיקרו לכ"ט מותר כדאיתא צדף מ"ה ע"צ א"כ הא מוכח להדיא דמה שגדל אח"כ לא הוי כשינוי, דהא אי כלגבול דמי מאיס למלוא, וצשינוי הא מיתר.

זהמה מותרת לגבוה. וזה באמת לק"מ, דהא שיעת הבבלי בע"ז דף נ"ד דנעצד נמי אין אדם אוסר דשא"ש, וליכא כלל האי נפק"מ, ורק דהר"ם פסק בזה כירושלמי וכמשנ"ת. אמנם מה דקשה לי הוא לפ"מ דאיתא בירושלמי בצכורים וכן פסק הר"ם דאשרה שבעלה אין מציאין ממנה ענים למערכה, והיינו משום דלאיסור נעצד לגבוה לא מהני ציעול, וכן כתבי הראשונים דלאיסור נעצד לגבוה לא מהני ציעול, (ומשום דדינא דנעצד אינו משום שם ע"ז שחל עלה אלא משום דנעצדה זה עצירה, וכמשנ"ת), וא"כ הא לריך קרא למעט נעצד לגבוה, דאם היה איסורו רק משום משקה ישראל, היה הדין דלאחר ציעול דמוחר לישראל, הוא מותר לגבוה, ואחר דילפינן לאיסור לגבוה מקרא דמן הבקר דהר דינא דאף לאחר ציעול הוא אסור, וליכא ראייה כלל ממה דבעינן קרא לאסור נעצד לגבוה דבע"מ מותרין להדיוט.

והנה על הגמ' בתמורה לק"מ, דהא רש"י וחס' שם פרשו דהא דקאמר מנה"מ קאי גם על מוקצה, וזה ל"ע, דבשלמא נעצד צעין לינפותא דלא נימא דנכלל בכלל איסור ע"ז דעלמא, אבל צמוקצה מהיכא תיתי דיהיה אסור להדיוט דהא אין הקדש לע"ז וכדאיתא בע"ז דף מ"ד ע"ב, ובהכרח ל"ל כמו שפירשו שם החוס', דהכונה דנלמד מאיסור לגביה גם איסור להדיוט, וא"כ נעצד נמי הכונה דנילק מאיסור לגבוה איסור להדיוט, וממילא דאילו הוי ילפינן איסור נעצד להדיוט ממה שנאסר נעצד לגבוה היה הדין דלא מהני ציעול גם להדיוט. ואף דילפינן מקרא דמהני ציעול לע"ז, י"ל דזה דוקא לאסור"ג דע"ז דלא ידבק וכו' ולא תציה תועבה וכו', אבל הא דהוי ילפינן מאיסור גבוה אינו אלא איסור אכילה, וכמו שפירש מרן הגרי"ז בדברי הר"ם הל' ע"ז, עיי"ש, ונמלא דגמ' תמורה עלמה לק"מ.

אלא דמ"מ מה שהקשינו קשה, דבכל מקום פרש"י (בחולין דף מ' ע"א ובעוד כמה דוכתי) דהא דילפינן דבע"מ אינם נאסרים צאיסור ע"ז, הוא ג"כ מהא דאילעריך לאסור נעצד לגבוה, וזה קשה דהא נפק"מ שפיר דנעצד אסור לגבוה גם לאחר ציעול, ול"ע.

(י) שוב הראו לי שכבר עמד ע"ז צמ' שפח אמת" צמס' תמורה דף כ"ט, חולם הוא הקשה על הגמ' וכבר כחצנו דעל הגמ' לק"מ לפי"מ שפירשו החוס', וכל הקושיא על רש"י שפירש צמס' דוכתי דהא דבע"מ אינם נאסרים צאיסור ע"ז הוא מהא דאילעריך לאסור נעצד לגבוה. ופירש"י נראה מוכרח, דהנה למ"ד בע"ז דף מ"ו ע"א דאצני הר שגדלדלו מותרין, א"כ היה מקום לומר דמה דבע"מ אין צהם איסור להדיוט ילפינן ממחזור דכל שאין צו תפיסת יד"א מותר להדיוט שהרי בע"מ ומחזור חד טעמא הוא משום דאין צהם תפיסת יד אדם. חולם למ"ד שם דאצני הר שגדלדלו אסורין, הרי מוכח דמה דמחזור מותר להדיוט הוא משום מה שהוא מחזור ולא משום שאין צו תפיסת יד אדם וא"כ מהיכא תיתי דבע"מ אינם אסורין. ועוד דגם למ"ד אצני הר שגדלדלו מותרין הרי להדיא יליף שם בדף מ"ו ע"א צמה הלך ממחזור ובע"מ, אבל ממחזור לצד לא ילפינן משום דאיכא למפרך מה להר שכן מחזור, והרי דפרש"י מוכרח הוא דליכא למילף ממחזור.

ועיי"ש בשפת אמת שכתב דעיקר כונת הגמ' דפריך מנה"מ ויליף מדאילעריך לאסור לגבוה קאי על מוקצה, והו"א דגם מוקצה אסור להדיוט מקרא דמשחחם דהוה כמו ע"ז, עיי"ש שכתב שפירוש החוס' נראה לי דוחק, ובזה ישב הקושיא הג"ל, דעל מוקצה ותקרוצת לא מהני ציעול. ובאמת לא הועיל כלום, דעל הגמ' לא תשה גם לפירוש החוס', ואילו על

רש"י אין בדבריו יסוד. ועיי"ש שכתב דהא דצ"ח אינם נאסרים ילפין ממחיצת משיס דאין בהם תפיסת יד אדם, ואיבתמיטתיה דברי הגמ' צ"ז דף מ"ו ה"ל, ומש"כ דצמיקלה לא מהני ציטול, ע"י צהשגות הראצ"ד ה"ל אסו"מ פ"ד הל"ד דמשמע דמהני ציטול צמוקלה, וכן הוא ברש"י ותוס' בתמורה שם. והיינו טעמא, משום דצטלה הקלחתו וסוד אינו מוקלה, ומעתה אדרבה, צועד לא מהני ציטול לענין גבזה, וצמוקלה מהני ציטול לגבזה ומשום דצטלה הקלחתו.

יא) ובעיקר האי דינא דלא מהני ציטול לנעצד, הנה צ"ז דף מ"ו ע"ב, צעי רמז"ח, המשתחוו לחטים קמחן מהו למנחות יש שינוי לנעצד או אין שינוי לנעצד, כן היא גי' ר"ח, ורש"י גרים המשתחוו לקמה, דמחוצר שרי להדיוט, אבל צמשתחוו לחטים כיון דתלוש נינהו נאסרו צהנאה להדיוט וגם קמחן אסור ומכש"כ לגבזה. ועיי' בתוס' ר"ד שכתב דגי' ר"ח עיקר (צתורי"ד לא הביא מר"ח רק דכך הוא גירסת הספרים) דאילו להדיוט כיון דנעמנו נצטלו מדין ע"ז דהו להו ע"ז ששיצרה גוי וציטלה דמותרת, ולגבי גבזה מיצטיל לן אי מהני שינוי להחירן או לא, ע"כ. ומבואר מדבריו דס"ל דלגבזה לא מהני ציטול ועל כן מיצעי ליה אי מהני שינוי להחירו. ולעיל צהא דצעי המשתחוו להר אצניו מהן למצח, כתב צתוס' ר"ד, פ"י וכגון שחלצן ישראל, דאילו חלצן גוי מותרין דומיא דשפאי אשרה, והרי דס"ל דציטול מהני גם להחירו לגבזה, וסתר משנתו צזה. ועכ"פ מלאנו שיטת ראשוני דציטול מהני גם להחירו לגבזה, והיינו משום דס"ל דגם איסור נעצד לגבזה הוא משום דחל חלות שם ע"ז על הנעצד, וס"ל דגם צמחוצר חל שם ע"ז על המחיצר וכדעת התוס' צחולין מ' ע"א וצ"ז דף מ"ה ע"א צפירוש אחד, ועל כן גם צמחוצר אסור נעצד לגבזה, ומשו"ה

מהני ציטול, דכיון דמחצטל שם ע"ז מהנעצד ממילא מותר לגבזה.

יב) כתב הר"ם צפ"ח מהלי עכו"ם ה"א, צד"א צצחמת עלמו חבל אס שחט צחמת חצרו עכו"ם או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ע"כ. ולכאורה צהחליפה כיון דלאו צעלים הוא הא אין זה חליפין כלל ומה לריך לעטמא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, תיפוק ליה דלא חל עלה דין חליפין כלל ולא הווי חליפי ע"ז. ושמעתי ממרן הגרי"ז ז"ל שאמר עפ"י הירושלמי (הביאו הר"ן צקדושין וצעוד מקומות) דדמי אסוה"ג מותרין דלאו דמיהן הם, כיון שאסוה"ג אינם מחייבים דמים, וא"כ צע"כ מה שאסרה התורה חליפי ע"ז אינו משום דהוי דמיהם וחליפיהם, אלא דעס מעשה החליפין קאסר לחליפין והוי עלה שם חליפין ע"י מעשה החליפין, וא"כ אי אוסר אדם דבר שאינו שלו, גם צשל חצירו הוה מעשה חליפין, ועל כן כתב הר"ם דאינו נאסר משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ונתבאר חללנו צמקו"א צארכה.

יג) כתב הר"ם צפ"ד מאסורי מצח הע"י, וכן אס נתן לה דבר שאינו שלו לא פסלו שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ע"כ. וז"ע מה שכתב דהעטס הוא לפי דאין אדם אוסר וכו' ותפול"ל דאינו יכול להקנות לה ופשיעא דלא הוה אנתן דהא לא זכתה צו כלל. וכן ז"ע צגמ' פסחים דף ל' ע"א דמקשה אמוקדשין ותפול"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, והא צלא"ה אינו יכול להקנות לה מוקדשין ולא זכתה צו. ועיי' בתמורה דף ל' ע"ב הגירסא והא לאו ממוני הוא, וכן צכס"מ גרס והא לאו ממוניה הוא, אך צשיעמ"ק שם וצרבניו גרשים גרסי והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ועיי' עוד צר"ח צפסחים שכתב והא קיי"ל דאין אדם אוסר וכו' והרי להדיא דהוא מדינא דאין

אדם אוסר וכו', ול"ע. ועי' עוד בר"ס שם שכתב דעופות מוקדשין חל עליהן אתנן. וקשה דבשלמא אם מה שאין אדם אוסר דבר של חצירו משום אתנן הוי ילפינן ממיעוטא דקרא, שייך לומר דנתקבלה הלכה דעל עופות מוקדשין

הוא

חל אתנן ואין בהם מיעוטא דמוקדשין, אבל כיון דקיי"ל בכל מקום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומשום הו"א שאין אוסר של חצירו משום אתנן, בזה מה שייך לומר דעופות שאני, ועי' בכס"מ שכבר עמד בזה.

סימן סח

בדין חלב וצמר בהמה הנעבדת, צמר הנעבדת לענין ציצית,

ואפרוח הנולד מביצת ע"ז *

הוא

בדין חלב בהמה הנעבדת שכן בזה מ"ח מרן הגאב"ד (שליט"א) [ז"ל]. ראיתי לידידי הרב הגאון ר' שלמה ענא שליט"א, צ"קול חורב", (חבורת אלול וח' חשון תשי"ז), שכתב בזה להעיר ולדון עפ"י דברי השלטי גבורים פ"ג דע"ז, דלמר בהמה הנעבדת שגדל בה אחרי שנעבדה, אסור כדין תוספת האילן הנעבד, שאף שגוף האילן מותר, אפי"ה תוספתו אסורה.

א) והנה איתמר דע"ז דף מ"ה, הכא באילן שנעטו ולבסוף עבדו קמיפלגי וכו', וכל שיש בו תפיסת יד אדם לאתווי מאי לאו לאתווי אילן שנעטו ולבסוף עבדו, וכתב רש"י דמשום שיש בו תפי"א תוספתו אסורה אבל עיקרו מותר וכדלקמן דף מ"ח. והרי להדיא דלריה"ג יכן לריצ"י דס"ל כוותיה דנעטו ולבסוף עבדו דתוספתו אסורה, הוא משום דיש בו תפיסת יד אדם דנעטו, וממילא דבעלה מאליו דלית ציח תפי"א גם תוספתו מותרת. וכן הוא בתוס' שם בכמה דוכתי דבעלה מאליו מותר אליבא דכ"ע. ושי' התוס' שם דגם נעטו גרעין לא חשיב תפי"א ומותר. וכבר נחלקו שם התוס' והריעב"א בדעת רש"י,

* א"ה, יעוין בספר הר צבי יו"ד סי' קי"ח.

דבתוס' כתבו דסתם אילן העומד מאליו חשיב שפיר תפי"א, משום דנהי דאילן זה עלה מאליו, מ"מ אילן שיצא זה מגרעינו היתה בו תפי"א, ולא חשיב אין בו תפי"א אלא ביערות שלא נעטו מעולם בידי אדם. והריעב"א כתב דגם סתם אילן שעלה מאליו, כיון דהוא עצמו לא נעט בידי אדם לא חשיב תפי"א וגם תוספתו מותרת. ועכ"פ באילנות בראשית לכ"ע תוספתם מותרת. ועפ"י הרי ברור דלמר שגדל בצע"ח הנעבד מותר לכ"ע, דהא צע"ח דמו לאילנות בראשית, שהרי מעולם לא היתה בהם תפי"א, ודברי שה"ג בתירומו הראשון, דלמר שגדל בצע"ח הנעבד אסור כדין תוספת האילן, תמוכים מאד.

אולם יש ליבש דעת השה"ג, די"ל דכל זה הוא לפי סוגיין בדמ"ה דרבנן ור"י בתוספת פליגי, אבל לפי"מ דמסקינן בדמ"ח כאתקפתיה דר"א, דר"י ורבנן צעיקר אילן פליגי אבל תוספת לכ"ע אסירא, לפי"ז י"ל דלאיסור תוספת לא לריך כלל תפי"א, דהא לר"י דחשיב ליה תפי"א גם עיקרו אסור, ורבנן דס"ל דעיקרו מותר ולא חשיב כתפי"א, הא דתוספתו אסירה הוא משום דלא לריך לאיסור תוספתו תפי"א. ועפ"י ס"ל להשה"ג דגם באילן העולה מאליו תוספתו אסורה, וכה"ג בצעלי היים דגידוליהם אסורים. וכן משמע מדברי הת"ח

שכתב זהא דאמרינן שם דף מ"ו, הלך השוה
שזכן שאין זכין תפ"א ומותרין, וכתב הת"ח
דא"ג דר"י חשיב ליה תפיסה ואפ"ה אית
ליה דעיקרו מותר, ו"ל דלפי המסקנא קאמר
הכי דלמסקנא עיקרו נמי אסור, ע"כ. ולכאורה
הא אכתי תיקשי למסקנא לרצון דס"ל דתוספתי
אסורה וחשיב תפ"א ואפ"ה עיקרו מותר. ח"י
דס"ל להת"ח, דלמסקנא לרצון דתוספתי אסירה
חינו משום דחשיב תפ"א, אלא דכל דבתחילת
גידולו וציאתו לעולם הוי ע"ז לא נריך בזה
תפ"א, וילפינן זאת מקרא דאשריהם תגדעין.

ובל זה לישב דעת הש"ג, אבל דעת
הראשונים נראה שלא כדבריו. וכבר הביא
שה"ג בעלמו דעת הרי"ז דכל שעלה מאליו
תוספתו מותרת. וכן כתב הרי"ע ז"ל דף מ"ז
שם, דבעלה מאליו תוספתי מותרת לכ"ע.
ועמם דלמסקנא לרצון דין התוספת כמו
למדס"ל אליבא דר"י דאינה אסורה אלא
תוספתו, דהוא משום תפ"א, והה"ג למסקנא
לרצון אינה אסורה תוספתו אלא משום תפ"א.
והא דהק' הת"ח זהא דאמרינן הלך השוה
שזכן שאין זכין תפ"א ומותרין, וקשה דהא
זנטעו ולצסוף עצדו חשיב תפ"א ואפ"ה
עיקרו מותר, ו"ל דבאמת קאתיא השרשה
ומצטלת תפ"א וכש"כ התוס', ולענין עיקרו
לא מהני תפ"א דלפני השרשה, והא דתוספתי
אסורה, היינו דכל שבתחילת גידולו הוי לשם
ע"ז, לזה מהני תפ"א דבתלוש, וזהו דינא
דאשרה דאסרה תורה זנטעה לעזדה, והה"ג
זנטעה ואח"כ עזדה לענין הגידולין. ובע"כ
נריך לומר כן לפימשי"כ הרי"ע ז"ל לפרש ההיא
סוגיא דרק תוספתי אסורה אליבא דריב"ז,
עיי"ש. ועי' צ"ח חזו"א ע"ז סי' ו' דנקט
זפשיטות דבעלה מאליו גם תוספתו מותרת.
ולפי"ז פשוט דבע"ח דלא היכ זהם מעולם
תפ"א, גם גידוליהם מותרים.

(ב) ובאו"ח סי' י"א: המשתחווה לזהמה
למרה פסול לליזית. ועיי"ש
זזה"ע שהביא מש"כ הע"ח דלמר שהיה עליה
זשעת השתחוויה פסול וכש"כ מה שגדל אח"כ.
וצ"ח זכ"ח כתב דמה שגדל אח"כ כשר לליזית,
וכן העתיק פלוגתא זו זמש"כ. ומה מוכח דלא
ס"ל להלכה כדעת הש"ג, דאי נימא כדעת
הש"ג דלמר שגדל זה אח"כ אסור גם להדיוט,
הא פשיטא דפסול לליזית, וכדאיתא זגמ' דע"ז
דף מ"ז לגבי לילב, זחילין שנטעי מתחילה לכך
לא תיזעי לך דאפילו להדיוט נמי נאסר. יצ"כ
דס"ל לזכ"ח, זזה"ע ומש"כ דלהדיוט מותר.
וגם הע"ח דס"ל דגם למר שגדל אח"כ פסיל,
היינו דוקא לליזית אבל להדיוט שרי. ועי' זכ"ח
חרכ"ח להמלצ"ס ז"ל שכתב ג"כ כדעת הזכ"ח
דלמר שגדל אח"כ כשר גם לליזית.

ובאו"ח סי' תרמ"ט זע"ז שם סק"ה כתב
דפירית חילן הנעצד חיוס פסילים
אלא איתם שיבסם זאוחה שעה שטוודים אותי
אבל מה שגדל אח"כ לא גרע מפשחן הנטוע
וכו' שאין לך שינוי גדול מזה. ולכאורה דברי
הע"ז תמהים, דהא פירות שגדלו אח"כ גם
להדיוט אסורין ופשיטא דפסולין לגזבה. וכבר
עמד ע"ז זאליכו רבה וזלזיבי שרד. והנחיר
מש"כ שם זפרי"מ דכיון שקלץ העכו"ם את
האחרוג ונתני לישראל הרי ע"י הקליפה זעלו
העכו"ם ומותר להדיוט, ורק לגזבה הוא דאסור
דלא מהני זיעול לדין נעצד דמאים לגזבה,
יע"ז הוא דכתב הע"ז דפירות שגדלו אח"כ
מיתרים לגזבה דלא גרע משינוי דמותר. ולפי"ז
היה ח"ל דלא פליגי כלל הע"ח והזכ"ח, דהע"ח
מייירי זע"ז דישאל דלא מהני זיעול, וזה
כש"כ מה שגדל אח"כ דפסול לליזית דהא גם
להדיוט אסור וכדעת הש"ג, יצ"ח מייירי
זע"ז דעכו"ם וגזז העכו"ם זעלו ע"י גזבה.
חולם מדסתמו דזריהם משמע דמייירי אפילו
זזהמה דישאל, ואעפ"כ למר שגדל אח"כ כשר

לליצית. ובע"כ דסברי דלמר שגדל אחר שנעצדה מותר להדיוט ודלא כדעת השה"ג.

(ג) והנה ¹²³⁴⁵⁶⁷כתר"ה נסתפק מכו הדין צפרה שהזיקה ¹²³⁴⁵⁶⁷אי גוצה מחלצה, והיינו

אם חלצ ¹²³⁴⁵⁶⁷נידון כגופא דבהמה או דהוי כפירשא בעלמא. ואח"כ הביא בשם הגאון הנ"ל ז"ל

שכתב להוכיח מזכורות ד"ו דחלצ הוי כגופא דבהמה. ולי נראה שדבר זה שנוי במחלוקת

צו"ד סי' פ"ז, והיא מחלוקת הצ"י והפרישה בחלצ נצילה אי אסור מדאורייתא או מדרבנן.

ועי"ש דעת הצ"י דחלצ נצילה אסור מדאורייתא ולוקה עליו משום נצילה, וכן כתב

הצ"ח שם צקו"א. אולם דעת הפרישה דחלצ נצילה ¹²³⁴⁵⁶⁷אינו אסור אלא מדרבנן וכדין ציית

נצילה. (עי' דרישה ס"ק ה'). ועי' לח"מ פ"ב מה' מא"ס ה"ו, וצפרי"מ שם כתב דאסור

מדאורייתא ¹²³⁴⁵⁶⁷אבל אין צו מלקות וכדין חלצ עמאים. והרי דעת הצ"י ¹²³⁴⁵⁶⁷והצ"ח והפרי"מ

דחלצ כגופא דבהמה דמי ועל כן אסור חלצ נצילה מהתורה, ודעת הפרישה דדינו כמו ציית

דהוי פירשא בעלמא, ועי' עוד צקו"פ סי' ס"ב שכתב דמשורת הדין אינו נאסר חלצ עריפה

אלא זה שמתהוב אח"כ, אבל חלצ שהיה זה בשעה שנטרפה אינו אסור. וצאמת זה תלוי

במחלוקת הצ"י והפרישה וכנ"ל.

ומה שכתב להוכיח מהא דזכורות דף ו' דמקשה שם מ"ש מהא דתניא בעמאים

לאסור לירן וכו', ומשמע לי מזה דחלצ הוי כגופא דבהמה, ועל כן אי לאו הא דחלצ חידוש

הוא לא הוי לריך קרא למיסר חלצ עמאים ואילו ציית עמאים נפק"ל מקרא דצח היענה,

חולין דס"ד. הנה ז"ל הר"ם פ"ג ממא"ס, כל מאכל היוצא ממין מן המינין האסורין שלוקין

על אכילתן הרי אותו המאכל אסור באכילה מן התורה, כגון חלצ בהמה וחיה בעמאים וצי"י עוף ודג בעמאים שנאמר ואת צח היענה

זו צייתתה וה"ה לכל האסור כיענה ולכל הדברים

הדומין לציית, עכ"ל. ומבואר להדיא מדברי הר"ם דגם חלצ עמאים מדין יוצא מן העמא

הוא לאסור וכמו ציית, ועי' צה"ד יו"ד סי' פ"א דגם לירן מדין יוצא מן העמא הוא לאסור,

ומקרא זה דבעמאים לאסור לירן הוא דנפק"ל דין דכל היוצא מן העמא, ולפי"ז שפיר מקשה

לאסור חלצ עמאים מקרא דבעמאים לאסור לירן. והא דלריך קרא מיוחד לציית, כבר עמדו

בזה בתוס'. ועי' צפרי"מ יו"ד סי' פ"א. ומה דקשה ע"ז מהא דחולין דף ק"ב, דמדמי שם

ליר להמחה את החלצ, ומשמע שם דלוקה על ליר ואילו באיסור יוצא הא כתב הר"ם דאיני

לוקה, — כבר עמדו בזה האחרונים, ואכמ"ל, ועי' צס' אמ"צ ה' עריפות סי' י"א. ואפילו

נימא כש"כ הגאון הנ"ל דשאני חלצ מציית לענין דינא דכל היוצא וכו', ג"כ אין ראייה

מזה למה שכתב בתחילת דבריו דפרה שהזיקה גוצה מחלצה, דהא שפיר י"ל דכל שכנוס בכתל

הוי כפרוש וכדעת הפרישה. והעיקר נראה דזה תלוי בפלוגתא הצ"י והפרישה וכש"ג.

ומעתה נראה לדעת הצ"י וסיעתו ודאי דחלצ הנעצדת מותר, דכיון דכגופא

דבהמה דמי, הא הוי בכלל צע"ח שאינם נאסרים, אמנם לדעת הפרישה דחלצ נצילה

אינו אסור אלא מדרבנן וכפירשא בעלמא דמי, לפי"ז יש לעיין אי החלצ נאסר, וצ"ח הוא שזן

מין הגאצ"ד (שליט"ה) [זא"ל] אי שייך בחלצ ניחוחא דנפחיה, ועוד שלא יבא עפל חמור מן

העיקר, וכסדרת תוס' חולין.

(ד) ונראה דאפילו נימא דגם בחלצ שייך הא דניח"ל דנפחיה, מ"מ החלצ אינו

נאסר, והוא עפ"י"מ דאיתמר צע"ז דמ"ו, אצני הר שנדלדלו בני ר"ח ור"י חד אמר אסורות

וחד אמר מותרות. ומבואר שם צגמ' דפלוגתייהו היא גם בהשתחוו לציית, והא צהא תליא, אי

צעו לדין איסורא דע"ז שתהיה צו תפ"א, אי דכל דלא הוי מחובר וצע"ח אסור ואפילו אי

הראצ"ד. ואפילו לדעת הפרישה דחלץ פירשא
צעלמא, ג"כ אין להחמיר וכמו שדן מרן הגאצ"ד
(שליט"א) [זל"ל].

עוד נראה דגם לפי דעת שה"ג דלמר שגדל
אח"כ דינו כתוספת האילן ואסור, מ"מ
חלץ הנעצדת מותר, דממ"נ, אי חלץ נידון
כצילא וכדעת הפרישה דהוי פירשא צעלמא,
הא ודאי דהחלץ שנתכוה אחר השתחוויה מותר,
מידי דהוי אולד הנעצדת דמותר להדיוט לכ"ע,
ולא נחלקו אלא לגבוי, ורק תוספת האילן
דהוי כאילן עצמו חל עלה שם ע"ז דהאילן.
ואין לנו לדון אלא על החלץ שיהיה זה צעט
השתחוויה. ואי חלץ נידון כגוף הצהמה, הוי
כמו ציר ומותר כמו הציר שמתוסף זה אח"כ,
ואין זה שייך לדון לומר שגדל צעט"ח.

ובל זה אם קנה ישראל את הפרה הנעצדת,
אבל צעל עכו"ם נראה דגם צלחו הכי
מותר, מידי דהוי אעכו"ם שנטל מקל מאשרה
אפילו ללכוד דהשפיים מותרים ומשום דהו לא
פלה להו, וה"נ כשהלץ עכו"ם החלץ מותר דהו
לא פלה ליה וצעלו.

ובעת ראיתי צחי מהר"ל מפראג טור יו"ד
סי' קמ"ה, שכתב צהא דפסק העור
דלמר הנעצדת פסול לציית, וכתב מהר"ל דאף
דבע"ה אינם נאסרים, שאני לומר משום דכל
העומד לגזוז כגזוז דמי ודינו כחלוש. והנה
מלכד מה שתמוהים דצרו, דלק"מ מה שהק,
דהרי רק לציית פסול משום דאסור לגבוי,
וזכר צעית הגמ' צע"ז דמ"ז, — וצ"ה יש
מקום לישב דצרו, ועי' כנה"ג יו"ד סי' קמ"ה,
ואכמ"ל, — אני תמה על דצרו שכתב צחירונו
דעומד לגזוז כגזוז דמי ודינו כחלוש, ומה צכך
דחלוש דמי, הא מ"מ אין צו תפיסת יד אדם,
ולכדיא פסק העור דאצני הר שנידלדלו מותרות.
וזכר הא פשיטא דלענין זה לא מהני הא דעומד
לגזוז להחשז כחפיסת יד אדם, ולע"ג.

לית ציה תפי"א. והנה הר"ם פ"ח מה' ע"ז,
פסק דאצני הר שנידלדלו מותרות, וכן פסק
העור והמחצר, יו"ד סי' קמ"ה, וממילא דה"ה
דגם צילא מותרת, ולפי"מ שפסק המחצר הדין
צרו דחלץ הנעצדת מותר. אולם הראצ"ד
צ"ה שם, וכן הרמ"ה והר"ן ור"י פסקו
דאצני הר שנידלדלו אסורות, וא"כ בה"נ
דמשתחוויה לצילא, הצילא אסורה. ולפי"ז ה"י
י"ל דחלץ הנעצדת אסור. ואליבא דידהו הוא
שדן מרן הגאצ"ד (שליט"א) [זל"ל] ללדד
להיתירא משום תרי עעמי הנ"ל, והנה הש"ך
פסק כדעת הר"ם והמחצר דאצני הר שנידלדלו
מותרות. ועפי"ז נראה להלכה דחלץ הנעצדת
מותר.

וב"קול-תורה הביא שם כתר"ם מהירושלמי
פלוגתא דחזקיה ור"י צמשתחוויה
לצילא אי נאסרת. והנה היא סוגיא ערוכה
צצצלי דף מ"ו. ומש"כ דאנו פוסקים כר"י, זה
ודאי אינו, דאנו פוסקים כחזקיה, ואדרבה
מזה הוכיח הש"ך כפסק הר"ם והמחצר, דאצני
הר שנידלדלו מותרות, משום דצירושלמי צרירא
להו דחזקיה הוא דצרי. ומש"כ דאפשר שהם
חולקים רק צצילא שכבר יצאה לאויר העולם,
אבל טרם שיצאה גם ר"י מודה דאין זה
תפי"א, — הנה זה היה נכון אם היה עעמו
של ר"י דאסר, משום דצילא חשוכה כיש זה
תפי"א. אולם צאמת עעמא דר"י הוא משום
דכל דהוי תלוש ולא צע"ח אין צורך לתפי"א
וכמבואר ברש"י, וממילא דאין נפק"מ צין יצאה
לאויר העולם או לאו, דכיון דהוי כפירשא
צעלמא, ה"ה נאסרת.

ומעתה נראה צרו דחלץ הנעצדת מותר,
והוא לפי"מ שפסק הש"ך כדעת
הר"ם והמחצר דאצני הר שנידלדלו מותרות,
אפילו מי שרובה להחמיר כדעת הראצ"ד
וסיעתו, מ"מ צחלץ הנעצדת, לפי דעת הצ"י
דחלץ כגופא דצהמה דמי מותר גם לדעת

הערות הנוגעות להנ"ל *

(ה) מה שהק' הלח"מ פ"ע ממא"ס ה"י דממא שח"י חלצ נצילה לדעת הכ"י דלוקה, מחלצ עמאים שכתב הר"ם דאינו לוקה, וכן הוא באמת ש"י הפרי"מ דאסור מה"ת ואין בו מלקות כמו בחלצ עמאים, נראה דלק"מ, דהנה צילה המעורה צגידים דין צער יש לה ולוקה עליה משום נצילה במתה, ואפי' נפרדה אחר מיתה פשיטא דלוקה משום נצילה, ואילו היבא נפרדה מחיים, פקע ממנה דין האם וכגון צטריפה, ואינו לוקה משום צטריפה כי אם דיש צה איסור יולא, וכש"כ הר"ם, ופשיטא דנאחר מיתה מה שנפרדה אינו מפקיע ממנה דיניה, וה"ג בחלצ, כ"ן דכגופה דבהמה דמי, חל עליה ג"כ איסור נצילה, אבל בחלצ עמאים נהי דכל זמן שהחלצ צגוף יש עליו ג"כ איסור עמא, אבל כשיולא בעל ממנו דין הבהמה ואין עליו חלצ איסור יולא, ופשוט מאד.

וראיתי צרי"ט אלגאזי בכורות ד"ו שהביא להקשות שם צ"ס הר"ש גירמיוזאן, דמאי ראי' מהא דחריצי חלצ, דחלצ מותר, דילמא מיירי התם בחלצ שחוטא, ולפי דברי הפרישה דחלצ הוי כפירשא בעלמא, לק"מ, דהשחיטה אינה מתרת החלצ, חלצ ודאי דכ"ל דחלצ הוי בכלל הבהמה, וכדעת הכ"י. וש"ז מלאחי צב"ח שהעיר צזה, [אבל אחתי יקשה דילמא מיירי בחלצ צן פקועה, עיי"ש]. ועי' בתוס' בכורות דכ"ה, דמשמע דהשחיטה מהני לחלצ לפי הכר"א, וראיה דלא כהפרישה. וכבר עמד ע"ז צ"ס ערובות הצושם. ולדברי הפרישה אינו מוצן כ"כ הא דחלצ שחוטא ומתה שצישלו צצער אינו חלצ מדרצן, והא כיון דכפירשא בעלמא, מה גורם כאן מה דמתה או נשחטה, ועי' רש"י חולין גבי כחל דחלצ כ"ז שלא פירש אין לו דין חלצ לגבי צער בחלצ.

* מרשימות.

עוד הקשה שם צרי"ט אלגאזי על מה שהביא צ"ס תוס' חילונות, דאי נימא דחלצ אסור, איך נתן להם אצרכם חמאה וחלצ, וחירץ, שחצצם לצני נח, והקשה צרי"ט אלגאזי לטעמא דיולא מן החי אחתי תיקשי, דהא צ"ל הוצירו גם על צער מן החי וכש"כ הר"ם, ולי נראה דלק"מ, דכוונת הגמ' דיכיה אסור משום איסור יולא מן החי אבל לא צער מן החי, ודין איסור יולא הוא איסור חדש דיליף מקרא דעמאים, וע"ז לא הוצירו צ"ל, ופשוט, חלצ דל"ע לפי"ז, דא"כ הא לא לקי, וכוה מצי למימר דאחי קרא כי כיכי דילקא, ולמה לגמ' למימר על צישולו, ועיין צנו"צ יו"ד ל"י, שפירש דבאמת הא לא הוי צער דילקי משום צער מן החי ורק עשה דאינו זכות איחא ע"ז לפי הכו"א, יבאמת כוונת הגמ' דילקי על חכילה כצישול, עיי"ש. אבל קשה למ"ד בהמה לאו לאצרים עומדת ואין צה מחיים רק עשה דאינו זכות, ח"כ מה יולא מן האיסור איכא והא כתב הכ"מ דבאיסור עשה אין איסור יולא וגם דפשיטא בגמ' משמע דהיה מלקות גם צלאו צער בחלצ, ולע"ק.

(ו) בר"ם פ"י ממא"ס הכ"ז, דמשקין היולאין מן העצל וחדש, שציעית והקדש אסורין ואין לוקין עליהן חוץ מתירוש ויכר דמשקה היולא מכן כמותן, וצכס"מ כתב דאינו אסור חלצ מדרצן. ולכאורה ה"י אפ"ל דאסור מהתורה, והוא דנהי דהוי זיעה בעלמא וכדאיתא צפסחים דכ"ד, היינו דלא הוי מגוף הפרי, אבל מ"מ אסור משום דין יולא מן האסור, ועל איסור יולא אין לוקין וכש"כ הר"ם פ"ג ממא"ס, חולם שציעית הא לא משכחת איסור לאו צאכילה, וגם צכלל אין איסור לאו צפירות, וכבר כתב הכ"מ דדווקא צאיסור שיש צו מלקות יש איסור יולא, עיי"ש דמשו"ה חלצ אדם מותר משום דאין אסור חלצ צעשה.

התוס' שם צ"ז דף מ"ז ע"א ד"ה מי וכמו שפירש המהרש"א שם. ומוכח דעת התוס' צ"ז דכל דברי להדיע חף קודם ציטול לא מספק"ל חלל לענין לכתחילה. וז"ל דהגר"א דייק מדברי התוס' צ"ז דכחצו שם צ"ז דהדיור צ"ז דר"ל חי מאיס כלפי גציה, דל"ק דהש"ס צ"ז דצ"ז דר"ל המשתחוו נדקל גלצו מהו למציה מיירי צ"ז שנטעו ולצסוק עבדי ואליצא דרצון דשרו להדיע, ומצ"ל חס מאיס למצוה כלגצוה או לא, וכחצו התוס' דה"מ למפשט הצ"ז ממח דאמר רצא דלולצ של ע"ז חס נעל כשר, ורביעית דברי התוס' קאי לפירוש הג' שם ודל"ה כר"ת. ימשמע דלפירוש ר"ת לא מאי למפשט מרצא, והיינו משום דהתם צ"ז דר"ל מיירי קודם ציטול ירצא מיירי לאחר ציטול. והא התם צ"ז עבדו מותר להדיע ואפ"ה קודם ציטול צ"ז שם לענין דיעצד דלא ילא לפי פירוש התוס' צ"ז, והרי מוכח דגם צ"ז קודם שמוחר להדיע סובר ר"ת דקודם ציטול לא ילא. (ועי' במהר"ם לוצלין צ"ז דף מ"ז שכתב שם צ"ז דברי התוס' דיש חילוק בין קודם ציטול חי לאחר ציטול אפילו במקום שמוחר להדיע צ"ז עבדו ואח"כ ¹²³⁴⁵⁶⁷עבדו, ושם שיטת התוס' דצ"ז דר"ל לענין לכתחילה, אך מ"מ חזינן דיש חילוק בין קודם ציטול ולאחר ציטול חף היכא דמותר להדיע). וז"ל דאף דמותר להדיע מ"מ שם ע"ז עלה ואפי' צ"ז דה"מ * וכמ"כ התוס' צ"ז חולין דף מ' ע"א, ולהכי כל דהוי שם ע"ז עלה פסול גם דיעצד משום דמאוס, אצל לאחר ציטול הא פקע שם ע"ז, ומאוס רק משום דהיכ עליו קודם שם ע"ז, בזה לא יעיל רק לכתחילה

והנה ליר דגיס אינו חסיר חלל מדרצון, יכבר ¹²³⁴⁵⁶⁷עמד צ"ז חו"ד יו"ד סי' פ"א סק"א, דלמח אינו חסיר מדין יולא, דהכי דלא היי גוף הדג, אצל מ"מ יולא הוי, וצ"כ דל"ל דכין דהוי זיעה צעלמא יאיוי נא איכל ילא משקה, לא שייך צ"ז איסורא חכילה יכחיה, ולפ"ז לא יתכן צ"ז חסיר מן הפירות דאסורין משום דין יולא כיון דהיי זיעה צעלמא, יע"כ הולך הכס"מ לפרש דאינו חסיר חלל מדרצון.

ובהקדש ל"ע צ"ז, דמאי שייך לימר דאין לוקן עליהן, הא גם המשקה היקדש, ואם הקדש זיעה צעלמא אין עליו איסור הקדש ללקות, ימח זה שייך לדין משקה היולא מהן. ול"ע.

(ז) שו"ע חו"מ סימן י"א ס"ח, המשתחיה לצ"מ לומר פסול לז"ל. וכתב שם צ"ז דהגר"א יז"ג, צ"ז דר"ל ינא אפשיטא ¹²³⁴⁵⁶⁷וכי' ולדעת ר"ת צ"ז דסוכה וכי' פסול דיעצד, אצל לדעת ר"י תירץ ראשון שבתוס' אינו פסול חלל לכתחילה, ע"כ. ולכאורה הא דס"ל לר"ת דקודם ציטול גם צ"ז עבדו פסול דיעצד הוא דווקא היכא דאסור גם להדיע, או משום דסובר דאמרין כחתי מוכח שיעוריה גם היכא דמהני ציטול חי משום דהיכא דאסור גם להדיע מאיס למצוה גם לענין דיעצד. (ועי' במהרש"א שם דמשמע דאין הטעם משום כחתי וכי'), אצל צ"ז משתחיה לצ"מ דהצ"מ מותרת להדיע גם ר"ת מידה דפסול רק לכתחילה. ועי' צ"ז דהגר"א סי' תרמ"ט שכתב צ"ז עבדו דמיתר להדיע דהוי כמו לאחר ציטול, ופירש כן בדברי

התור"ד, בע"כ צ"ל דסוברים התוס' דאיסור נעבד לגבוה הוא משום חלות שם ע"ז שחל בחפצא וכמו שהסביר רבינו שם. אמנם זה פשוט שאין להוכיח מדברי הגר"א דמהני ביטול לאיסור נעבד לגבוה ד"ל דמצוות לאו כלגבוה גיגה ומה דפסול נעבד למצוה הוא משום דהוי חפצא של ע"ז, ופשוט.

* א"ה, לכאורה י"ל דכיון דקיי"ל דיש נעבד במחזור לגבוה ומצוות כלגבוה גיגה לפיכך סוברים התוס' דפסול אף בדיעבד, וצ"ל דכוונת רבינו דא כ קשה מ"מ מהני ביטול והלא ביטול לא מהני לאיסור נעבד לגבוה. ואפי' אם נאמר דהתוס' סוברים דמיעיל ביטול לענין איסור נעבד לגבוה וכדעת

ובדיעבד יאל, (ואולי גם בעלם שם נעבד יש נפק"מ צין קודם ציעול ולאחר ציעול), כל"ל צציאור דצרי הגר"א שכתב דלמרה פסול לליציית גם צדיעבד לשיטת ר"ת.

ובשו"ע חו"ה סי' תרמ"ט ס"ג כתב וכן של עיר הנדחת ושל אשרה, של ישראל פסול חבל של עבודת גלולים לכתחילה לא יעול ואם נעל יאל מיום ראשון ואילך דלא צעינן לכם, ע"כ. וכתב המג"א צס"ק י"א, ושל אשרה, אפילו נעטו ולצסוף עבדו, כ"מ בחוס' דף ל"ב וצע"ז דף מ"ז, ע"כ. ועי' צמחלית השקל שפירש דצרי המג"א דקאי על של ישראל פסול, והוא חמוה דהא מה דשל ישראל פסול הוא משום כחותי וכו', וכמש"כ המג"א עלמו צס"ק שאחר זה, וא"כ איך שייך זה צנעטו ואח"כ עבדו דמותר להדיוט, ואי משום נעבד כצעיא דר"ל וס"ל דצעיא דר"ל הוי גם לענין דיעבד וכשיטת החוס' צסוכה, א"כ מאי נפק"מ צין של ישראל או של עכו"ם, והוא חמוה מאוד, וודאי דכונה המג"א כמו שפירש צפרמ"ג דקאי על הא דלכתחילה לא יעול, עיי"ש.

ובהגהת הרמ"א שם כתב, ודוקא שלא נחכוון לזכות צו וכו' חבל אם נחצטל ציד עכו"ם אפילו מכיוון לזכות צו אח"כ יולא צדיעבד, ע"כ. ועי' צציאור הגר"א שם שכתב דהא דלכתחילה לא יעול הוא משום דהוי כמו צנעטו ואח"כ עבדו דדמי ללאחר ציעול דמותר להדיוט. (ולפי שיטת החוס' צע"ז שהציא הגר"א, הרי מוכח דלישנא דרב דימי שם פליג וסובר דלאחר ציעול שרי לכתחילה, ורק אם צטל ציו"ט מצעי ליה משום דחוי, וגם צנעטו ואח"כ עבדו לר"ד מותר לכתחילה וכמו צלאחר ציעול. ומש"כ הגר"א היינו משום דמחמירין כצעיא דר"ל ללישנא קמא, וכמו צמשתחוב לבהמה דלמרה פסול לליציית). ועי' ריטב"א צע"ז שכתב דאליצא דהלכתא לאחר ציעול כשר לכתחילה, עיי"ש. ומשום דלדעת הריטב"א צעיא דר"ל

הוא לענין דיעבד ולא קיי"ל צזה כוותיה, דהא לרבא צדיעבד יאל, וממילא לאחר ציעול י"ל דכשר לכתחילה. וא"ע איך הדין לשיטת הריטב"א צנעטו ואח"כ עבדו ולא ציעול, ודו"ק. ונמלא דהא דלאחר ציעול לא יעול לכתחילה, לאו אליצא דכו"ע היא, ומחלוקת הראשונים צזה.

בדברי הירושלמי דאפרוח הנולד מביצת ע"ז מותר (ח) איתא צירושלמי ערלה פ"א ה"ה והובא צמאירי דאפרוח שנולד מצילת ע"ז מותר. וראיתי צספר "זרע אברהם" סי' י"א אות י"ב שהקשה דהא אפרוח הנולד מצילת עריפה מותר היינו משום דכמה דלא מסרח לא גביל וצעידינא דקא גביל עפרא צעלמא היא וכדאיתא צתמורה ל"א ע"ז, וכיון דאפר ע"ז אסור וכדתנן צתמורה דל"ד ע"א א"כ מה לי דכזר הוה כעפרא דמ"מ האפרוח יאל מאיסור ולמה האפרוח מותר.

והנה הא דהולך להציא מתמורה דף ל"ד הוא מיותר, דהתם קמ"ל דאם נשרף, אף דכל הנשרפין אפרן מותר משום דנעשית מלכות וכמש"כ החוס', מ"מ צע"ז אסור, חבל צציאה דלא נתקיימה מלכות שריפה הא פשיטא דאסור אפרן וכמו צנקצרין. ואפילו נימא דאם נתצער צאופן אחר ג"כ מותר, ומשום דמ"מ נתצער ונתקיימה מלכות ציעור אפילו שלא ע"י שריפה, (וזה ל"ע דהמורה הוא דוקא צשריפה, ואם אין לו עלים רק משום תקלה חייב צקצורה, וכמו צחמץ דאם אין לו עלים יושב צטל כדאיתא פסחים דף כ"ז ע"א) חבל צציאה שאין זה דרך ציעור ודאי דלא נתקיימה מלכות. (וכן הציא שם מפרש ע"ז, וזה ודאי פשיטא דאסור כיון דהוה צזמן העבודה. דכל דצר הא יכול להיות הקרובת ע"ז וע"ז, וכל השאלה היא רק אם אח"כ נעשה אפר. וזה ג"כ פשיטא דאסור, והחידוש דוקא צנתקיימה מלכות שריפה).

כשנעשו צע"ח. ולכאורה ל"ע דהרי בחליפין דע"ז גם צהמה נאסרת וכדאיתא צע"ז דף נ"ד ע"ב, ודרי דשייך איסור ע"ז גם בצע"ח. ורק משום נעצד אינו נאסר, אבל ודא הא נאסר שפיר מעטס יולא או גורם צאיסור"ג, ועיין צרמצ"ס ח"י ע"ז פ"ה ה"א שכתב דהא דצע"ח בחליפין אסורים הוא משום דעשה צהו מעשה, ולפ"ז ניחא תירוצ האר"ש, ודו"ק.

ועיין צמחרי שכתב דאפרוח מצילת ע"ז מותר גם לגבוי. ופשוט דאפילו נימא באר"ש דמעטס צע"ח מותר, מ"מ מותר גם לגבוי, דהרי האפרוח לא נעצד וכיון דאין כאן איסור יולא להדיוט מעטס צע"ח, ה"ה דשרי לגבוי, דהוי כולד נעצד מותר, או משום דצאיסורי מזבח אין איסור יולא אחד מ"ד או כמש"כ הרמב"ם דמעטס שינוי, וכדאיתא צמ"י ע"ז דף מ"ז ע"ב ודף מ"ז ע"א. ואפילו אי ודא שהיו מולידיו הזכר והנקבה נעצדים אסור, וכמ"ד צגמ' חולין דף נ"ח ע"א דרק משום זה וזה גורם מותר, מ"מ י"ל דמה שנוגע למזבח אין הדין דאפרן אסור, ואם נעשו אפרא בעל איסור מזבח היכא דליכא איסור להדיוט, והוי כמו אפרוח צילת טריפה, ומש"ה הכא באפרוח צילת ע"ז דליכא איסור להדיוט כיון דהוי צע"ח ליכא גם איסור לגבוי, משום דצעידינא דקא גביל עפרא בעלמא הוא.

והנה יש לחקור כל היכא דאפרן אסור צנקצרין או צע"ז, אם צאמת אפר הוי פנים חדשות ולא חשיב גוף האיסור אלא דאסור מדין גורם או יולא דאיסור"ג, או דנימא דהוי גוף האיסור. ולכאורה צנקצרין פשיטא דאסור רק מעטס גורם, דהא לא גרע מנצילה סרוחה. (אם לא דנימא כמש"כ הגר"ה צחי ר"ת הלוי ח"י מאכ"א פע"י הל"א דצאיסור"ג אין כלל הדין דנצילה סרוחה). ועוד דהא הוי נפסל מאכילת כלב, וכל דנפסל מאכילת כלב בעל מתורת אוכל ומותר, ואפילו צמידו דלאו אוכלא ג"כ כל דנעשה אפר הא לא הוי שמו עליו והיה מותר אי לאו מדין גורם דאיסור"ג. אבל צע"ז יש להסתפק, דכל דצר הא ראוי להיות ע"ז, אמנם מ"מ נ"ל דגם צע"ז אפר פנים חדשות הוי ואינו אסור אלא מדין גורם. (ועיין צפרמ"ג שחקר אם אפר דנקצרין אינו אסור אלא מדרצנן). ויש לעיין דאי צע"ז אסור האפר רק מדין גורם, משמע מהר"ן ע"ז דאינו אסור אלא מדרצנן, ועי' צס' שע"י שער אי פכ"ה ד"ה וצטיקר הענין אם צאיסור"ג, מש"כ צדרי הר"ן ה"ל.

והנה צ"זרע אצרכס" שם הביא מה"אר שמה" צסוף ח"י שחיטה לתרן דכיון דנעשה צע"ח פקע איסורא דע"ז, דצע"ח אינם נאסרים צאיסור ע"ז וה"ה דפקע מהם האיסור

סימן סט

בדין ולד הנסקלת חלבה וביצתה

- (א) כתב הר"ם פ"ד מה' מא"ס הכ"ז: ואם אכל מצשרו כזית לוקה וכן כשיסקל לא ימכר ולא יתנו לכלבים ולא לעכו"ם לכך נאמר לא יאכל את צשרו. והנה דעת ר"ת דשוכ"ג אינו נאסר מחיים ורק לאחר שחיטה הוא דנאסר. וגם דעת הר"ם היא כדעת ר"ת, דכן מוכח להדיא